

HET LIBERTAIRE COMMUNISME.

a. "Bezet de Bedrijven!" "Neem naar Behoeften!"

Het is droevig het te moeten vaststellen, maar beloont nauwelijks de moeite, de verschillende stroomingen binnen de arbeidersbeweging ieder afzonderlijk te beschouwen, voor zoo ver het hun zienswijze van het communistisch bedrijfsleven geldt. Het is één barre woestenis van gelijkvormigheid.

In alle stroomingen vinden we dezelfde economische principes, die alleen onder verschillende frases worden voorgedragen. Sociaal-democratie, Bolsjewisme, Syndicalisme, de kruising van "Marxisme" en Syndicalisme, die we Gildensocialisme noemen, Anarchisme: het is alles één pot nat.

Als we de sociaal-democratische arbeidersbeweging voorloopig laten voor wat ze zijn, om ons allereerst nader met het "libertaire Communisme" (Syndicalisme en Anarchisme) bezig te houden, dan springt de federalistische structuur van deze beweging direct in het oog. Hieruit valt direct af te leiden, dat het communistische bedrijfsleven hier ook als een federatieve samenvatting der producenten en consumenten gedacht wordt. Deze richting is dan ook sterk tegen de staat gericht, terwijl het zelf beheert oen van de karakteristieke kenmerken is.

Ofschoon het nergens tot een gefundeerde economische theorie van het libertaire Communisme gekomen is, is de algemeene gedachtegang, zocals deze onder de arbeiders leeft, toch wel in korte trekken aan te geven.

In de grond van de zaak komt de "theorie" niet uit boven de leuze: "De bedrijven aan de arbeider". Hoe de wederkeerige betrekking tusschen de bedrijven zal zijn, zal "geregeld" worden door de "vrije overeenkomst" en hoe de verhouding van de producent tot het maatschappelijk totaalproduct zal zijn, daaromstrent verneemt men de meest vage geruchten. Men behelpt zich deels met de opvatting, dat de bedrijven tot productieve associaties worden, waarbij de arbeiders dan "de opbrengst van de arbeid" verdeelen, deels ontmoet men de voorstelling, dat de bedrijven door de "vrije overeenkomst" in direct goederenverkeer treden en hun product eenvoudig zonder verrekening daarheen leveren, waar dit wordt aangevraagd. Typisch voor het libertaire Communisme is tevens, dat het het vraagstuk der individueële consumptie veelal heel eenvoudig weet op te lossen door de formule: "Ieder neemt naar de behoeften!"

Hoewel het dus door de eisch van zelfbeheersching, alsof het libertaire Communisme tamelijk dicht bij de marxistische associatie van vrije en gelijke producenten staat, zoo is dit toch geenszins het geval. Men heeft in dit kamp geen notie van wat vrije producenten en wat gelijke producenten zijn. De louze van: "de bedrijven aan de arbeiders" heeft in het libertaire Communisme de zin, dat de arbeiders de bedrijven zooveel als hun "bezit" beschouwen, waarover ze naar willekeur kunnen beschikken. In marxistische zin is de nieuwe rechtsverhouding echter dozo, dat de bedrijven aan de gemeenschap behooren. De machines en de grondstoffen zijn maar slechts middelgodeoren, waarover de arbeiders het beoor krijgen en waarbij de arbeiders met de leiding van de productie worden belast. Dit sluit al direct in, dat de gemeenschap ook de controle moet hebben, of haar goederen wel op de juiste wijze worden beheerd. Het libertaire Communisme is tegen een dergelijke controle echter ten sterkste gekant, omdat de arbeiders dan toch weer "niet baas in eigen huis" zijn.

Een dergelijke ideologische weerstand vinden we ook in de vrije overeenkomst. Het Communisme kent deze categorie niet. Het kent alleen gelijke producenten, gelijk, doordat ze hun bedrijf naar algemeen geldende regels moeten beheeren. Alleen op deze grondslag kunnen ze hun bindingen het het overige bedrijfsleven aangaan. De z.g. "vrije overeenkomst" is in strijd met iedere algemeen geldende maatschappelijke regeling, en is daardoor anti-communistisch.

b. Libertair Staatskapitalisme.

De zwakheid van het z.g. libertaire Communisme wordt terstond duidelijk, zoodra hun vertegenwoordigers met een positieve uitwerking hunner "grondbeginselen" beginnen. We willen dit aantoonen aan de hand van het boek van de bekende fransche anarchist Sebastian Faure - "Het Universeele Geluk", dat in 1921 verscheen en dat in 1927 door de "Roode Bibliotheek" in het hollandsch werd uitgegeven.

Faure licht ons omtrent het doel van zijn werk als volgt in:

"In een eenvoudigen, duidelijken en aantrekkelijken vorm het leven van een groote natie onder libertair-communistisch bestuur beschrijvend, is het doel van dit werk aan te toonen, dat de anarchisten een rijpelijk bestudeerd sociaal plan bezitten."

(Faure - "Het Universeele Geluk", blz. 5)

Bekijken we het libertaire Communisme vanuit het gezichtspunt van de regeling der productie, dan is er van het scheppen van gelijke economische voorwaarden, waarop alle producenten de productie zelf leiden, beheeren en ordenen niet in het geringste sprake.

Evenmin vinden we natuurlijk een exacte verhouding van de producent to het maatschappelijk totaal-product, omdat het systeem werkt volgens het "nemen naar behoeften". Direct bij de overname van de macht kon dit distributie-stelsel echter nog niet worden toegepast. In dit stadium worden de consumptiegoederen "gerantsoeneerd" naar een norm, zoals "de heeren van de statistiek" deze voor ons hebben vastgesteld. Zij "wijzen ons toe", hoeveel we kunnen gebruiken. In gewone marxistische taal overgebracht, beteekent dit dat de beschikking over het product NIET bij de arbeiders berust en dat ze dus ook niet de beschikking over het productieapparaat hebben. Trouwens, zoals we nog nader zullen zien, laat het liber-taire Communisme van Faure hieromtrent niet de geringste twijfel!

De regeling van het bedrijfsleven wordt hier in de gebruikelijke sociaal-democratische vorm opgevat, waarin het Communisme slechts een vraagstuk der organisatie-techniek is.

Voltrekt deze samenvatting der productie zich in het staatscommunisme door de gezagmiddelen van de staat, bij Faure ontstaat ze door "de vrije en broederlijke overeenkomst" (blz.6). Faure is echter tegen ieder "gezag" en daarom zegt hij van de menigvuldige verbindingen van het bedrijfsleven, dat "d e z e o r g a n i s a t i e o p h e t b e z i e l e n d e b e - g i n s e l v a n v r i j e s a m e n w e r k i n g b e r u s t". (blz.213)

De frase vervangt hier de economische realiteit. We meenen nog altijd, dat een economisch systeem zich naar e c o - n o m i s c h e w e t m a t i g h e d e n voltrekt en niet naar een of ander bezielend beginsel. Dit kan geen grond-slag zijn, waarop een productie- en reproductieproces kan berusten. Willen de producenten hun rechten gewaarborgd hebben, met of zonder "bezielend beginsel", dan moet de heele organisatie op een zeer materieële grondslag staan, dan moet voorloopig althans, de arbeidstijd de m a a t s t a f zijn voor het aandeel in de maatschappelijke consumptie. Dat lijkt ons nog wel zoo secuur!

c. De vrije overeenkomst.

Voor de verhouding tusschen de producenten, de verhouding tusschen de verschillende bedrijven, vinden we dezelfde wankelke bodem terug in "de vrije overeenkomst".

Het gaat alles heel genoegelijk en gemoedelijk:

"Men zoekt, beproeft, vat samen en probeert de resultaten van de verschillende methoden. De Overeenstemming verschijnt, biedt zich aan, dwingt zich op door haar resultaten en wint het." (blz. 334)

Faure vindt deze basis van "vrijheid voor ieder door overeenstemming onder allen" zeer "natuurlijk". Want, zegt hij, gaat het in de natuur niet net zoo?

"Het voorbeeld der natuur is er: welsprekend en duidelijk. Alles is er verbonden door vrije en spontane overeenkomst..... de oneindig kleine dingen, 'n soort van stofjes, ontmoeten elkaar, trekken elkaar aan, hoopen zich op en vormen een kern." (blz. 334)

Nu zijn voorbeelden uit de natuur altijd heel gevaarlijke dingen en in dit bijzonder geval toont het duidelijk de volkomen ontoereikendheid van de libertaire methodiek. "Alles is verbonden door vrije en spontane overeenkomst". Het is wel wonderlijk het menschelijk begrip "vrijheid" op de natuur te zien overdragen, maar in overdrachtelijke zin moet het maar.

Echter..... Faure ziet hier het beslissende moment der "vrije overeenkomst" in de natuur volkomen over het hoofd. En dat is dit, dat de "vrije overeenkomst" bepaald wordt door de wederzijdsche krachten der "bondgenooten". Als de Zon en de Aarde de "vrije overeenkomst" sluiten, dat de aarde in 365 1/4 dag om de zon heen zal loopen, dan wordt dit o.a. bepaald door DE MASSA, waarover zon en aarde beschikken.

Op deze basis wordt de "vrije overeenkomst" gesloten.

Zoo is het in de natuur altijd. Of men atomen, electronen of wat ook neemt, de dingen komen in samenhang met elkaar en de aard dezer samenhang wordt bepaald door de wederzijdsche krachten der "bondgenooten". En daarom willen we het voorbeeld uit de natuur wel overnemen, maar om aan te toonen, dat er een exacte verhouding moet zijn tusschen producent en product en een exacte verhouding tusschen de verschillende producten, waarnaar de "vrije overeenkomst" in de samenleving gesloten kan worden, waarmee ze dan meteen van frase tot realiteit wordt.

d. De centrale staatsproductie.

Komen we nu tot de organisatorische samenvatting van het bedrijfsleven, om het apparaat voor de behoeften der menschen te doen werken, dan ontwerpt Faure een beeld, waarop de bolsjewiki trotsch zouden kunnen zijn, want het is niet anders dan het "algemeene kartel" van Hilferding!

De productie zal werken voor de behoeften en

"men moet dus voor alles het geheel van behoeften en de hoeveelheid van iedere behoefte vaststellen". (blz. 215)

De wijze, waarop dit geschiedt, is dan deze, dat iedere gemeente deze behoeften naar het aantal inwoners bepaalt. Zoo komen dan aan de "hoofdadministratieburo's van de natie" al die berichten binnen, zoodat de ambten daar een overzicht hebben van de geheele bevolking. Verder levert iedere commune een tweede lijst, waarop staat, hoeveel iedere commune kan produceeren, zoodat de "hoofdadministratie"

nu ook de productiekrachten der "natie" kent.

De oplossing van het geval is duidelijk. De heeren hoofdambtenaren zullen nu vaststellen, welk deel van de productie op iedere commune valt en

"w e l k d e e l v a n d e p r o d u c t i e z i j v o o r z i c h k u n n e n b e h o u d e n". (blz.216)

Deze gang van zaken is volkomen dezelfde, als de staatscommunisten die zich voorstellen. Onder is de massa, boven zijn de beambten, die de leiding en het beheer van productie en distributie hebben. Daarmee is de samenleving niet gegrondvest in economische realiteiten, maar ze rust op de goede of slechte wil of de bekwaamheid van bepaalde personen. Omtrent iedere twijfel omtrent de centrale beschikking over het productieapparaat weg te nemen, voegt Faure er nog aan toe:

"De hoofdadministratie weet, hoe groot de algeheele productie en de algeheele behoefte is en moet daarom aan ieder districts-comité mededeelen, over hoeveel product het beschik-
ken kan en hoeveel productiemiddelen het verschaffen moet."
(blz.218)

Waar nu het "libertair-communistische" van het systeem schuilt, ontgaat ons ten eenenmale. Misschien dat onze lezers scherpzinniger zijn, zoodat deze het raadsel voor ons kunnen oplossen. Om deze oplossing te vergemakkelijken, drukken we hieronder nogeens de sociaal-democratische opvatting van Hilferding af:

"Hoe, waar, hoeveel, met welke middelen uit de ter beschikking staande natuurlijke en kunstmatige productievoorraden nieuwe producten gemaakt zullen worden..... beslissen de communale, districts- of nationale commissarissen der socialistische samenleving, die, de maatschappelijke behoeften overziend met alle middelen van een georganiseerde productie- en verbruiksstatistiek, in bewust vooruitzien, het heele economische leven vormen naar de behoefte van hunne, in hen bewust vertegenwoordigde en door hen bewust geleide gemeenschappen."

(Hilferding - "Das Finanzkapital"
blz. 1)

Zoolang onze lezers de puzzle voor ons nog niet hebben opgelost, stellen wij echter vast, dat HET BESCHIKKINGSRECHT over het productieapparaat en dus over het product verlegd wordt naar de heeren, die in de knepen van de statistiek thuis zijn. En zooveel mogen we wel van de politieke economie geleerd hebben, dat deze daarmee o v e r d e m a c h t in de samenleving be-

schikken.

De "hoofdadministratie" MOET zich de middelen verschaffen, zich door te zetten, d.w.z.:

ZE MOET EEN STAAT SCHEPPEN, TEGENOVER DE ARBEIDERS, DIE DOOR EEN ANDER BEGINSSEL "BEZIELD" WORDEN,

die een exacte verhouding van producent tot product tot stand willen brengen!

Dat is één van de bewegingswetten van dit "libertaire" systeem, of Faure dit zoo bedogt of niet.

Ook doet het niets ter zake, of het gerecht met "saus van vrije overeenkomsten" of vla van "bezielend beginsel" wordt opgediend. Daaraan storen economische wetmatigheden zich in het geheel niet.

Men kan Faure niet verwijten, dat hij het heele economische leven aaneen gesmeed wil zien. Maar deze samenvatting is een ontwikkelingssproces, dat de producenten vanuit de bedrijven zelf moeten voltrekken. Als eerste eisch dient daarom gesteld te worden, dat de grondslag gegeven is, waarop ze dit ook zelf kunnen, d.w.z., het doorvoeren van de arbeidsstijdrekening is eerste eisch!

Dan heeft geen "hoofdadministratie" meer iets "toe te wijzen".

e. Het anarcho-syndicalisme.

Het Gemengd Syndicalistisch Verbond gaf in 1927 een brochure van Muller Lehning uit, getiteld: "Anarcho-Syndicalisme" ter verbreiding van de beginselen der anarcho-syndicalistische vakbeweging, zooals deze georganiseerd is in de Internationale Arbeiders Associatie (I. A. A. - zetel Madrid).

De schrijver oefent allereerst een lang niet malsche critiek op de anarchisten, een critiek, die feitelijk niet anders inhoudt dan: Jullie bent alleen maar fraseurs. De anarchisten moeten daarom de frases maar laten vallen en tot praktische menschen worden, tot anarcho-syndicalisten.

Hij komt op tegen het bekende standpunt, dat het er allereerst op aan komt, de boel stuk te breken, waarna men later wel zal zien, hoe de zaak in orde komt (blz.4), maar het is noodzakelijk een program op te stellen, "dat aangeeft, hoe de verwerkelijking van het anarchisme na de revolutie zal moeten worden bewerkstelligd" (blz.5).

Het is niet voldoende de economische revolutie te propageeren, "maar men moet ook onderzoeken, hoe ze moet worden doorgevoerd" (blz.3).

De anarchisten in Rusland stelden het eigen initiatief der massa's op de voorgrond, "maar waarin dit initiatief moest

bestaan, wat de massa's concreet te doen hadden, vandaag op morgen, dit bleef alles vaag en weinig positief" (blz.7.).

"Er verschenen wel veel manifesten, maar op de vragen van de dagelijksche praktijk konden slechts weinigen een klaar en duidelijk antwoord geven" (blz. 8).

"Wij mogen zeggen, dat de russische revolutie aan het anarchisme eens en voorgoed de vraag gesteld heeft,:

WAT ZIJN DE PRAKTISCHE ECONOMISCHE GRONDSLAGEN VOOR EEN
MAATSCHAPPIJ ZONDER LOONSTELSEL?

Wat te doen op de dag na de revolutie?

H e t a n a r c h i s m e z a l d e z e v r a g e n
m o e t e n b e a n t w o o r d e n , het zal de lessen
moeten trekken van deze laatste jaren, wil het volkomen
falen niet uitloopen op een uiteindelijk bankroet.

DE OUDE ANARCHISTISCHE LEUZEN , hoe waar ze ook mogen zijn,
en HOE DIKWILS ZE OOK MOGEN WORDEN HERHAALD , ZIJ LOSSEN
GEEN ENKELE DER PROBLEMEN OP , DIE HET REEËLE LEVEN STELT,
z i j l o s s e n i n h e t b i j z o n d e r g e e n
e n k e l e d e r p r o b l e m e n o p , d i e d e
s o c i a l e r e v o l u t i e a a n d e a r b e i -
d e r s k l a s s e s t e l t" (blz. 10)

En Muller Lehning gaat dan verder:

"Zonder deze praktische realiteiten blijft alle propagandā negatief en blijven alle idealen utopieën. Dit is de les, die het anarchisme uit de geschiedenis heeft te leeren en die, het kan niet genoeg worden herhaald, door de tragische ontwikkeling der russische revolutie opnieuw is bevestigd." (blz. 11)

En wat stelt het anarcho-syndicalisme daar nu tegenover? Wat zijn hier de praktische grondslagen voor een maatschappij zonder loonstelsel?

Het anarcho-syndicalisme zwijgt hierover even hardnekkig als het anarchisme. Wel komt de schrijver tot een soortement program tot opbouw van het anarcho-syndicalistische bedrijfsleven, maar over de economische grondslagen bevat het geen enkel woord!

Het probleem wordt weer van de sociaal-democratische kant bekeken: vanuit het standpunt van de organisatorische samenvatting van het bedrijfsleven.

En juist de russische revolutie heeft bewezen, dat het probleem niet is: Hoe bouwen we het bedrijfsleven op, federatief of centraal, maar de vraag is: Aan welke economische voorwaarden is het bedrijfsleven gebonden, opdat de arbeiders de productie ZELF kunnen beheeren en leiden?

Muller Lehning ontwikkelt dan als organisatorisch program:

"De economische organisaties hebben ten doel, staat en kapitalisme te onteigenen. In plaats van de organen van staat en kapitalisme moeten de productieve vereenigingen der arbeiders gesteld worden, die de dragers moeten zijn van het heele economische leven. De basis hiervan moet zijn het bedrijf; de bedrijfsorganisatie moet de kiemcel vormen voor de nieuwe economische maatschappelijke organisatie. Op de federatie van industrie en landbouw moet het geheele productiesysteem worden opgebouwd." (blz.18)

Tot goed begrip van zaken dient hierbij opgemerkt te worden, dat hiermee de opbouw van de anarcho-syndicalistische vakbeweging wordt bedoeld. De arbeiders moeten zich in industrie- en landarbeidersbonden organiseren, zoodat HUN organisaties het bedrijfsleven kunnen overnemen, als de omwenteling een feit geworden is. Het transportbedrijf komt dan onder leiding der transportfederatie, de mijnen in het beheer der mijnwerkersfederatie enz.

Het andere woorden: de anarcho-syndicalistische vakbeweging ziet zich de toekomstige draagster van het economische leven.

Naar deze opvatting kan er pas dan van een proletarische omwenteling sprake zijn, als de anarcho-syndicalistische vakbeweging sterk genoeg geworden is, om het bedrijfsleven te kunnen leiden.

Vandaar, dat Muller Lehning schrijft:

"De economische organisaties hebben ten doel staat en kapitalisme te onteigenen."

Hiermee wordt de organisatorische omvang der anarcho-syndicalistische vakbeweging tot DE MAATSTAF waarmee de "rijpheid" voor de sociale revolutie wordt bepaald.

In de Noordelijke landen van Europa, waar het anarcho-syndicalisme organisatorisch van geen beteekenis is, voelen de arbeiders, die deze strooming vertegenwoordigen, heel goed, dat hun organisatie geen maatstaf voor de omwenteling zijn kan en daarom wijzen ze deze konsekwentie van de hand. Maar omdat ze geen voorstelling hebben van de economische grondslagen van het communistisch bedrijfsleven, missen ze daarmee iedere bodem onder de voeten, en kunnen ze ten slotte toch niet anders, dan uitgaan van de organisatorische beheersching der revolutie door de vakbeweging.

De anarcho-syndicalistische vakbeweging is daarom het best te bestudeeren, waar ze inderdaad van beteekenis is. En dat is in Spanje.

Het kan hier natuurlijk niet onze bedoeling zijn, de anarcho-syndicalistische vakbeweging van Spanje, de C. N. T., aan een algemeene critiek te onderwerpen. Ons interesseert op deze plaats alleen, welke gedachten hier heerschen ten opzichte van de doorvoering van het communistisch bedrijfsleven. En dan blijkt er niet de minste twijfel te kunnen zijn, dat de C. N. T. als vakorganisatie het beheer en de leiding van het economisch leven opeischt.

Dit blijkt bijvoorbeeld reeds hieruit, dat ze eischt:

"..... de controle der vakorganisatie op de productie",

("De Syndicalist" - 19 Sept. 1931)

en niet de controle van de breede massa's door middel van hun Raden.

En ook het verloop van het congres der C. N. T. in Juni 1931 laat aan duidelijkheid in dit opzicht niets te wenschen. In het fransche syndicalistische tijdschrift "La Revolution Proletarienne" van Juli 1931 komt een verslag van dit congres voor, waaraan we ontleenen:

"Uit het congres blijkt, dat de C. N. T. een enorme kracht is. Er blijft hem nog over, zijn maatregelen voor de inbezitname der industrie te precisieeren en praktisch uit te voeren."

Men ziet: de C. N. T. moet de inbezitname uitvoeren. Daarom schreef Muller Lehning:

"De economische organisaties hebben ten doel staat en kapitalisme te onteigenen."

En verder zegt het fransche verslag over het C. N. T. - congres:

"Het congres besloot, de onteigening van alle domeinen boven 50 H.A. te eischen door terreinen, vee en materiaal aan de syndicaten der landarbeiders over te geven."

En om ieder misverstand omtrent de socialisatieplannen der anarcho-syndicalistische vakbeweging weg te nemen, bericht de "Syndicalist" van 29 Aug. 1931:

"Er is in het Nationaal Comité van de C. N. T. een aantal strijders, die niet gelooven, dat de C. N. T. in z'n tegenwoordige staat klaar is, om de productie in handen te nemen."

Welk een misvatting van de grondproblemen der sociale omwenteling!

Waarom weigert het anarcho-syndicalisme een tipje op te lichten van de geheimzinnige sluier, die ligt over het goederenverkeer tusschen de bedrijven in het communistisch bedrijfsleven?

Naar welke economische grondslagen voltrekt zich de consumptie?

Hoe is de economische grondslag van de producent tegenover de maatschappelijke goederenrijkdom?

We vernemen daaromtrent totaal niets! Dat is een veeg teeken. Want dat wil niet anders zeggen, dan dat men hier op de "economische" grondslagen van het libertaire Communisme van de fransche anarchist Faure rust. Een andere weg is er niet. Daarom laten we als economische kritiek op het anarcho-syndicalisme precies hetzelfde gelden, als wat we voor Faure schreven. De economische kritiek op het libertaire Communisme van Faure is tegelijk de kritiek op het anarcho-syndicalisme.